

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

20. září 2017 *

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 2 – Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání – Smlouva o úvěru vyjádřeném v cizí měně – Kurzové riziko plně v neprospěch spotřebitele – Významná nerovnováha v právech a povinnostech stran, které vyplývají ze smlouvy – Doba, kdy musí být posouzena tato nerovnováha – Rozsah pojmu ujednání ‚sepsána jasným a srozumitelným jazykem‘ – Úroveň informací, jež musí banka poskytnout“

Ve věci C-186/16,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Curtea de Apel Oradea (odvolací soud ve Velkém Varadínu, Rumunsko) ze dne 3. března 2016, došlým Soudnímu dvoru dne 1. dubna 2016, v řízení

Ruxandra Paula Andriciuc a další

proti

Banca Românească SA,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, A. Prechal (zpravodajka), A. Rosas, C. Toader a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokát: N. Wahl,

vedoucí soudní kanceláře: L. Carrasco Marco, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 9. února 2017,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Ruxandru Paulu Andriciuc a další G. Pipereou, A. Dimitriuem, L. Hagiū a C. Ţuhan, avocaţi,
- za Banca Românească SA R. Radu Tureac, V. Rădoiem a D. Nedeou, avocaţi,
- za rumunskou vládu R.-H. Raduem, L. Liţu, M. Chicu a E. Gane, jako zmocněnci,
- za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,
- za Evropskou komisi C. Gheorghiu, G. Goddin a D. Roussanovem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: rumunština.

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 27. dubna 2017,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Ruxandrou Paulou Andriciuc a dalšími 68 osobami na straně jedné a společností Banca Românească SA (dále jen „banka“) na straně druhé ve věci údajné zneužívající povahy ujednání zahrnutých do smluv o úvěru, která stanoví především splacení úroku v téže cizí měně, ve které byly tyto úvěry poskytnuty.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Článek 1 směrnice 93/13 stanoví:

„1. Účelem této směrnice je sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.

2. Smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo Společenství, zejména v oblasti dopravy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice.“
- 4 Článek 3 odst. 1 této směrnice stanoví:

„1. Smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“
- 5 Článek 4 uvedené směrnice zní následovně:

„1. Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.

2. Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem.“
- 6 Článek 5 téže směrnice stanoví:

„V případě smluv, v nichž jsou všechna nebo některá ujednání nabízená spotřebiteli předložena písemně, musí být tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem. [...]“

Rumunské právo

- 7 Článek 1578 Cod Civil (občanský zákoník) ve znění platném ke dni uzavření dotčených smluv stanovil toto:

„Závazek vyplývající ze smlouvy o zápůjčce se omezuje vždy na stejnou číselnou sumu vyjádřenou ve smlouvě.

Dojde-li ke zvýšení nebo snížení hodnoty měny před uplynutím doby splatnosti, vrátí dlužník půjčenou částku a je povinen ji vrátit výlučně v měně použité v okamžiku platby.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 8 Z předkládacího rozhodnutí plyne, že během let 2007 a 2008 žalobci v původním řízení, kteří během tohoto období pobírali příjmy v rumunském lei (RON), uzavřeli s bankou úvěrové smlouvy vyjádřené ve švýcarském franku (CHF) za účelem pořízení nemovitého majetku, refinancování jiných úvěrů nebo uspokojení osobních potřeb.
- 9 Podle čl. 1 odst. 2 každé z těchto smluv byli žalobci v původním řízení povinni splácet měsíční splátky úvěru v téže měně, ve které byly dotčené smlouvy sjednány, tedy ve švýcarských francích, v důsledku čehož nesli v celém rozsahu kurzové riziko, které obnáší zvýšení měsíčních splátek v případě poklesu směnného kurzu rumunského lei vůči švýcarskému franku. Uvedené smlouvy obsahovaly kromě toho v čl. 9 odst. 1 a čl. 10 odst. 3 bodu 9 dvě ujednání, která umožňovala bance, aby v případě uplynutí splatnosti měsíčních splátek nebo v případě, že dlužník neplní povinnosti vyplývající z uvedených smluv, odepsala částku z účtu dlužníka a v případě nutnosti převedla celou hotovost dostupnou na jeho účtu na měnu smlouvy, a to na základě směnného kurzu, který banka používá v den uskutečnění této operace. Na základě výše uvedených ujednání šly všechny rozdíly ve směnném kurzu výlučně k tíži dlužníka.
- 10 Žalobci v původním řízení měli za to, že banka byla schopna předvídat vývoj a výkyvy směnného kurzu švýcarského franku. V tomto ohledu bylo podle jejich názoru kurzové riziko vysvětleno v neúplném rozsahu, jelikož na rozdíl od ostatních cizích měn, které slouží jako referenční měna pro úvěry, banka nevysvětlila, že ve vztahu k rumunskému lei švýcarský frank výrazně kolísá.
- 11 Obecně řečeno prezentace úvěru byla podle nich provedena nesprávným způsobem tak, že byly zdůrazněny přínosy tohoto druhu produktu a použité měny, a bylo zanedbáno osvětlení potenciálních rizik a pravděpodobnosti, že tato rizika nastanou. Žalobci v původním řízení v této souvislosti tvrdí, že tím, že je banka o těchto výkyvech transparentním způsobem neinformovala, porušila své povinnosti týkající se poskytování informací, varování a poradenství, jakož i povinnost sepsat smluvní ujednání jasným a srozumitelným jazykem s cílem umožnit každému dlužníkovi posoudit rozsah závazků vyplývajících ze smlouvy, kterou uzavřel.
- 12 Vzhledem k tomu, že žalobci v původním řízení považovali ujednání požadující splacení úvěru ve švýcarských francích za zneužívající, neboť přenášela kurzové riziko na dlužníky, podali žalobu k Tribunalul Bihor (krajský soud v Bihoru, Rumunsko), jejímž prostřednictvím se domáhali zrušení těchto ujednání a toho, aby bance bylo nařízeno vypracovat nový umořovací plán, v němž bude stanoveno převedení úvěrů na rumunský lei podle směnného kurzu platného v době uzavření úvěrových smluv dotčených v původním řízení.
- 13 Rozsudkem ze dne 30. dubna 2015 Tribunalul Bihor (krajský soud v Bihoru) tuto žalobu zamítl. Tento soud měl za to, že ujednání, které stanovilo splacení úvěrů v téže měně, ve které byly úvěry sjednány, nebylo zneužívající, přestože nebylo s dlužníky vyjednáno.

- 14 Žalobci v původním řízení podali proti tomuto rozsudku odvolání k předkládajícímu soudu. Tvrdí, že významná nerovnováha v právech a povinnostech stran byla způsobena znehodnocením rumunského lei vůči švýcarskému franku, ke kterému došlo po uzavření smluv, a že Soudní dvůr se ve svých rozsudcích vztahujících se k výkladu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 týkajících se pojmu „významná nerovnováha“ nikdy k této otázce nevyslovil.
- 15 Předkládající soud podotýká, že v projednávaném případě se od poskytnutí úvěrů dotčených v původním řízení kurz švýcarského franku značně zvýšil a žalobci byli poškozeni účinky takového zvýšení. Podle předkládajícího soudu je tedy nezbytné posoudit, zda v rámci informační povinnosti, kterou banka měla v době uzavírání úvěrových smluv, musela klienty informovat o případném budoucím zvýšení nebo snížení kurzu švýcarského franku, a zda ujednání dotčené ve věci v původním řízení muselo rovněž uvádět všechny takové důsledky způsobitelné ovlivnit cenu placenou dlužníkem, jako je kurzové riziko, ke kterému toto ujednání může vést, aby mohlo být považováno za sepsané jasným a srozumitelným jazykem ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13.
- 16 Předkládající soud má tedy za to, že je nutné objasnit výklad čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, který stanoví výjimku z mechanismu meritorního přezkumu zneužívajících ujednání stanoveného v rámci systému ochrany spotřebitele zavedeného touto směrnicí.
- 17 Za těchto podmínek se Curtea de Apel Oradea (Odvolací soud ve Velkém Varadínu, Rumunsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Je třeba čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 vykládat v tom smyslu, že významná nerovnováha v právech a povinnostech stran, které vyplývají ze smlouvy, musí být posuzována výhradně s ohledem na dobu uzavření smlouvy, nebo že zahrnuje i případ, kdy se během trvání smlouvy s postupným plněním stane plnění povinností spotřebitele v důsledku značných výkyvů směnného kurzu příliš nákladným v porovnání s plněním povinností v době uzavření smlouvy?
- 2) Je třeba jasný a srozumitelný jazyk smluvního ujednání uvedený v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 chápat v tom smyslu, že dotčené ujednání musí uvádět pouze důvody, proč bylo zahrnuto do smlouvy, a způsob, jakým toto ujednání funguje, nebo že musí uvádět i všechny možné důsledky tohoto ujednání, v závislosti na kterých se může měnit cena placená spotřebitelem, jako je kurzové riziko, a je možné se s ohledem na směrnici 93/13 domnívat, že se povinnost banky informovat klienta v době poskytnutí úvěru týká výlučně podmínek úvěru, tj. úroků, poplatků a ručení dlužníka, aniž by do této povinnosti spadalo možný růst nebo pokles kurzu cizí měny?
- 3) Musí být čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že výrazy ‚hlavní předmět smlouvy‘ a ‚přiměřenost mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé‘ pokrývá ujednání, které bylo zahrnuto do smlouvy o úvěru poskytnutém v cizí měně uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, aniž bylo individuálně sjednáno, a podle kterého musí být úvěr splacen v téže měně?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti předběžných otázek

- 18 Banka zpochybňuje přípustnost předběžných otázek. Předkládající soud totiž podle jejího názoru nepotřebuje k rozhodnutí o sporu v původním řízení výklad ustanovení směrnice 93/13, a v dané oblasti již každopádně existuje judikatura, takže výklad dotčených právních předpisů je podle názoru banky již jednoznačný. Kromě toho byly otázky podle jejího názoru naformulovány tak, že jejich skutečným cílem je snaha získat individuální odpověď, která přispěje ke konkrétnímu řešení sporu v původním řízení.

- 19 V tomto ohledu je třeba bez dalšího připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora je v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU, které je založeno na jasném rozdělení funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, ke zjištění a posouzení skutkových okolností sporu v původním řízení i k výkladu a uplatňování vnitrostátního práva příslušný pouze vnitrostátní soud. Stejně tak je věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci nezbytnost a relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. Proto, týkají-li se položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 29 a citovaná judikatura).
- 20 V rámci nástroje spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, kterým je postup zavedený článkem 267 SFEU, se totiž na otázky týkající se unijního práva vztahuje domněnka relevance. Soudní dvůr může odmítnout rozhodnout o předběžné otázce podané vnitrostátním soudem na základě článku 267 SFEU mimo jiné pouze tehdy, pokud nejsou dodrženy požadavky na obsah žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, které jsou uvedeny v článku 94 jednacího řádu Soudního dvora, nebo pokud je zjevné, že výklad nebo posouzení platnosti pravidla Společenství, o které vnitrostátní soud žádá, nemají žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo jestliže se jedná o hypotetický problém (rozsudek ze dne 28. března 2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, bod 50 a citovaná judikatura).
- 21 V projednávaném případě stačí připomenout, že i v případě existence judikatury Soudního dvora, která řeší dotčenou právní otázku, mají vnitrostátní soudy nadále možnost se obrátit na Soudní dvůr, pokud to považují za vhodné, aniž okolnost, že ustanovení, jejichž výklad je požadován, již byla předmětem výkladu Soudního dvora, brání tomu, aby Soudní dvůr znovu rozhodl (rozsudek ze dne 17. července 2014, Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, bod 32 a citovaná judikatura).
- 22 Je sice pouze na vnitrostátnímu soudu, aby rozhodl o kvalifikaci údajně zneužívajících ujednání na základě okolností vlastních projednávané věci, nemění to však nic na tom, že Soudní dvůr má pravomoc vyvodit z ustanovení směrnice 93/13, v tomto případě z čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 2 této směrnice, kritéria, která vnitrostátní soud může nebo musí uplatnit při přezkumu smluvního ujednání s ohledem na uvedené okolnosti (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 48, a ze dne 23. dubna 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 28).
- 23 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je tudíž přípustná.

Ke třetí otázce

- 24 Třetí otázkou, na kterou je třeba odpovědět na prvním místě, se předkládající soud táže, zda je třeba čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 vykládat v tom smyslu, že pojmy „hlavní předmět smlouvy“ a „přiměřenost mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé“ ve smyslu uvedeného ustanovení pokrývají takové ujednání zahrnuté do smlouvy o úvěru poskytnutém v cizí měně uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, aniž bylo individuálně sjednáno, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, podle kterého musí být úvěr splacen v téže měně.
- 25 V tomto ohledu okolnost, že vnitrostátní soud formuloval předběžnou otázku po formální stránce tak, že odkázal na určitá ustanovení unijního práva, nebrání tomu, aby Soudní dvůr tomuto soudu poskytl všechny prvky výkladu, které mohou být pro rozsouzení věci, jež mu byla předložena, užitečné, ať již na ně posledně uvedený ve svých otázkách odkázal či nikoli (rozsudky ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 71, a ze dne 15. února 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, bod 45).

- 26 V projednávaném případě se rumunská vláda a banka ve svých vyjádřeních dovolávají možnosti, že ujednání dotčené ve věci v původním řízení je pouze odrazem zásady měnového nominalismu zakotveného v článku 1578 rumunského občanského zákoníku, takže podle čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 nespadá uvedené ujednání do působnosti této směrnice.
- 27 V tomto ohledu je třeba připomenout, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 zavádí výjimku z působnosti této směrnice, která se vztahuje na ujednání, které jsou odrazem závazných právních nebo správních ustanovení (rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 76, a v tomto smyslu rozsudek ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 25).
- 28 Soudní dvůr již rozhodl, že tato výjimka předpokládá splnění dvou podmínek. Zaprvé smluvní ujednání musí být odrazem právního nebo správního ustanovení a zadruhé toto právní ustanovení musí být závazné (rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 78).
- 29 V tomto ohledu je třeba uvést, že pro účely prokázání toho, zda je smluvní ujednání vyloučeno z působnosti směrnice 93/13, musí vnitrostátní soud ověřit, zda je toto ujednání odrazem ustanovení vnitrostátního práva, jež se použijí na smluvní strany nezávisle na jejich volbě, nebo těch, která se použijí subsidiárně, tedy v případě neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami v tomto ohledu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. března 2013 RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 26, a ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 79).
- 30 Jak uvedl generální advokát v bodě 59 svého stanoviska, v projednávaném případě je na předkládajícím soudu, aby s ohledem na povahu, obecnou systematiku a ustanovení dotčených úvěrových smluv, jakož i jejich právní a skutkové okolnosti posoudil, zda dotčené ujednání, podle něhož musí být úvěr splacen v téže měně, ve které byl poskytnut, odráží ustanovení závazných vnitrostátních právních předpisů ve smyslu čl. 1 odst. 2 této směrnice.
- 31 Předkládající soud musí při provádění uvedených nezbytných ověření zohlednit skutečnost, že s ohledem zejména na cíl uvedené směrnice, tedy ochranu spotřebitele proti zneužívajícím ujednáním zahrnutým do smluv uzavřených spotřebiteli s poskytovatelem, se výjimka stanovená v čl. 1 odst. 2 téže směrnice musí vykládat striktně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 77).
- 32 V případě, že předkládající soud konstatuje, že se na ujednání dotčené ve věci v původním řízení uvedená výjimka nevztahuje, je potom na něm, aby zkoumal, zda toto ujednání spadá pod pojem „hlavní předmět smlouvy“ nebo pod pojem „přiměřenost mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13.
- 33 Je sice pravda, že tento přezkum přísluší, jak bylo připomenuto v bodě 22 tohoto rozsudku, pouze předkládajícímu soudu, Soudnímu dvoru nicméně přísluší, aby z uvedeného ustanovení vyvodil kritéria, která se na takovýto přezkum uplatní.
- 34 Soudní dvůr v tomto ohledu rozhodl, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 stanoví výjimku z mechanismu meritorního přezkumu zneužívajících ujednání stanoveného v rámci systému ochrany spotřebitele zavedeného touto směrnicí, a proto je třeba vykládat toto ustanovení striktně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 42, a ze dne 23. dubna 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 31). Mimoto výrazy „hlavní předmět smlouvy“ a „přiměřenost mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé“, uvedené v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, musí být zpravidla v celé Evropské unii vykládány autonomním a jednotným způsobem, přičemž tento výklad je třeba hledat s přihlédnutím ke kontextu tohoto ustanovení a cíli sledovanému dotčenou právní úpravou (rozsudek ze dne 26. února 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 50).

- 35 Pokud jde o kategorii smluvních ujednání spadajících pod pojem „hlavní předmět smlouvy“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, Soudní dvůr rozhodl, že je třeba za taková ujednání považovat ta, která stanovují hlavní plnění této smlouvy a jako takové ji charakterizují (rozsudky ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, bod 34, a ze dne 23. dubna 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 33).
- 36 Naopak ujednání mající ve vztahu k ujednáním definujícím samotnou podstatu smluvního vztahu doplňkový charakter nemohou spadat pod pojem „hlavní předmět smlouvy“ ve smyslu tohoto ustanovení (rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 50, a ze dne 23. dubna 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 33).
- 37 V projednávaném případě několik informací ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, naznačuje, že takové ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, které bylo zahrnuto do smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, aniž bylo individuálně sjednáno, a podle kterého musí být úvěr splacen v téže měně, spadá pod pojem „hlavní předmět smlouvy“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13.
- 38 V této souvislosti je třeba podotknout, že prostřednictvím úvěrové smlouvy se věřitel zavazuje zejména k tomu, že dlužníku poskytne určitou peněžitou částku, a dlužník se zavazuje zejména k tomu, že tuto částku, která bývá zpravidla navýšena o úroky, splatí ve stanovených lhůtách. Hlavní plnění takové smlouvy se tedy týká peněžité částky, která musí být určena uvedením měny, v níž má být úvěr poskytnut a splacen. Jak uvedl generální advokát v bodech 46 a následujících svého stanoviska, skutečnost, že úvěr musí být splacen v určité měně, v zásadě neváže ke způsobu platby, který je akcesorický, nýbrž k samotné podstatě závazku dlužníka, čímž představuje podstatnou náležitost smlouvy o úvěru.
- 39 Je pravda, že Soudní dvůr v bodě 59 rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, (C-26/13, EU:C:2014:282) rozhodl, že výraz „hlavní předmět smlouvy“ se vztahuje na ujednání, které je obsaženo ve smlouvě o úvěru vyjádřeném v cizí měně uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, které nebylo individuálně sjednáno a podle kterého se pro účely stanovení výše splátek úvěru použije prodejní kurs této měny, pouze tehdy, jestliže ujednání stanoví hlavní plnění této smlouvy, které ji jako takové charakterizuje, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.
- 40 Jak to ostatně připomněl předkládající soud, zatímco ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, (C-26/13, EU:C:2014:282) musely být úvěry, i když byly denominovány v cizí měně, splaceny v národní měně na základě prodejního kurzu cizí měny, který používala bankovní instituce, v projednávaném případě musí být úvěry splaceny v téže cizí měně, ve které byly tyto úvěry poskytnuty. Jak uvedl generální advokát v bodě 51 svého stanoviska, nelze přitom zaměňovat smlouvy o úvěru indexované na cizí měny s takovými smlouvami o úvěru vyjádřeném v cizí měně, jako jsou smlouvy dotčené ve věci v původním řízení.
- 41 Vzhledem ke všem těmto úvahám je třeba na třetí otázku odpovědět tak, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „hlavní předmět smlouvy“ pokrývá ve smyslu tohoto ustanovení takové smluvní ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, které bylo zahrnuto do smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, nebylo individuálně sjednáno a podle kterého musí být úvěr splacen v téže cizí měně, ve které byl sjednán, jelikož toto ujednání stanoví hlavní plnění této smlouvy, které ji jako takové charakterizuje. Toto ujednání proto nemůže být považováno za zneužívající, pokud je sepsáno jasným a srozumitelným jazykem.

Ke druhé otázce

- 42 Druhou otázkou se předkládající soud táže, zda musí být čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že požadavek, podle kterého musí být smluvní ujednání sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, znamená, že ujednání úvěrové smlouvy, podle kterého musí být úvěr splacen v téže cizí měně, jako je měna, ve které byl sjednán, musí uvádět pouze důvody, proč bylo zahrnuto do smlouvy, a způsob, jakým toto ujednání funguje, nebo že musí uvádět i všechny takové možné důsledky tohoto ujednání, které může mít na cenu placenou spotřebitelem, jako je kurzové riziko, a zda se s ohledem na uvedenou směrnici povinnost bankovní instituce informovat dlužníka v době poskytnutí úvěru týká výlučně podmínek úvěru, tj. úroků, poplatků a ručení dlužníka, aniž by se tato povinnost vztahovala na možný růst nebo pokles kurzu cizí měny.
- 43 Úvodem je třeba připomenout, že Soudní dvůr již rozhodl, že požadavek na jasný a srozumitelný jazyk se použije i tehdy, když ujednání spadá pod pojem „hlavní předmět smlouvy“ nebo pod pojem „přiměřenost mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 68). Ujednání uvedená v tomto ustanovení jsou vyňata z posouzení jejich zneužívající povahy jen tehdy, když má příslušný vnitrostátní soud na základě posouzení konkrétního případu za to, že byla prodávajícím nebo poskytovatelem sepsána jasným a srozumitelným jazykem (rozsudek ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, bod 32).
- 44 Pokud je o požadavek transparentnosti smluvních ujednání, který vyplývá z čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, Soudní dvůr uvedl, že tento požadavek, který je připomenut také v článku 5 této směrnice, nemůže být omezen na pouhou srozumitelnost z formálního a gramatického hlediska těchto ujednání, ale naopak, že systém ochrany zavedený uvedenou směrnicí vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli zejména z hlediska úrovně informovanosti, takže tento požadavek na jasný a srozumitelný jazyk smluvních ujednání, a tedy na transparentnost, stanovený toutéž směrnicí musí být vykládán široce (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, body 71 a 72, a ze dne 9. července 2015, Bucura, C-348/14, nezveřejněný, EU:C:2015:447, bod 52).
- 45 Požadavek, podle kterého musí být smluvní ujednání sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, tudíž musí být chápán tak, že ukládá i to, aby smlouva transparentně popisovala konkrétní fungování mechanismu, na nějž odkazuje dotčené ujednání, jakož případně i vztah mezi tímto mechanismem a mechanismem stanoveným dalšími ujednáními, tak aby tomuto spotřebiteli byla poskytnuta možnost vyhodnotit na základě přesných a srozumitelných kritérií ekonomické důsledky, které z toho pro něj vyplývají (rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 75, a ze dne 23. dubna 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 50).
- 46 Tuto otázku musí posoudit předkládající soud s ohledem na všechny relevantní skutkové okolnosti, mezi něž patří reklama a informace poskytnuté věřitelem v rámci vyjednávání o úvěrové smlouvě (rozsudek ze dne 26. února 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 75).
- 47 Přesněji řečeno je na vnitrostátním soudu, aby zohlednil všechny okolnosti, za nichž byla smlouva uzavřena, a ověřil, zda byly v dané věci sděleny spotřebiteli všechny informace, jež mohou mít vliv na rozsah jeho závazku a umožňují mu posoudit zejména celkové náklady úvěru. Rozhodující roli při tomto posouzení hraje jednak to, zda byla ujednání sepsána jasně a srozumitelně a umožňovala průměrnému spotřebiteli, tj. běžně informovanému a přiměřeně pozornému a obezřetnému spotřebiteli, vyhodnotit takové náklady, a jednak skutečnost, zda v úvěrové smlouvě nechyběly informace považované za podstatné s ohledem na povahu zboží či služeb, které jsou předmětem této smlouvy (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. července 2015, Bucura, C-348/14, nezveřejněný, EU:C:2015:447, bod 66).

- 48 Ustálená judikatura Soudního dvora ostatně uvádí, že informace o smluvních podmínkách a důsledcích uvedeného uzavření smlouvy poskytnuté před uzavřením smlouvy mají pro spotřebitele zásadní význam. Spotřebitel se rozhoduje zejména na základě těchto informací o tom, zda chce být vázán podmínkami, které prodávající nebo poskytovatel služeb vyhotovil předem (rozsudek ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 44, a ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 50).
- 49 V projednávaném případě, pokud jde o úvěry v takové měně, jako je měna ve věci v původním řízení, je třeba zdůraznit, jak připomněla Evropská rada pro systémová rizika ve svém doporučení ESRB/2011/1 ze dne 21. září 2011 o poskytování úvěrů v cizích měnách (Úř. věst. 2011, C 342, s. 1), že finanční instituce musí poskytnout dlužníkům dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí a měly by přinejmenším zahrnovat informace o vlivu vážného znehodnocení zákonného platidla členského státu, v němž má dlužník bydliště, a zvýšení zahraniční úrokové míry na jeho splátky (Doporučení A – Informovanost dlužníků o rizicích, bod 1).
- 50 Jak uvedl generální advokát v bodech 66 a 67 svého stanoviska, dlužník musí získat jasné informace, z nichž vyplývá, že uzavřením smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně se vystavuje určitému kurzovému riziku, což může případně zhoršit jeho ekonomickou situaci, pokud by došlo k znehodnocení měny, v níž mu plynou příjmy. Proávající nebo poskytovatel, v projednávané věci banka, musí vysvětlit možné výkyvy směnného kurzu a rizika plynoucí z uzavření smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, zvláště v případě, kdy spotřebitel, který je dlužníkem, nemá příjmy v této cizí měně. Je tudíž na předkládajícím soudu, aby ověřil, že prodávající nebo poskytovatel sdělil dotčeným spotřebitelům všechny relevantní informace, které jim umožnily vyhodnotit ekonomické důsledky takového ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, na jejich finanční závazky.
- 51 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na druhou otázku odpovědět, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že požadavek, aby smluvní ujednání bylo sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, předpokládá, že v případě úvěrových smluv musí finanční instituce poskytnout dlužníkům dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí. Uvedený požadavek v tomto ohledu implikuje, že ujednání, podle kterého musí být úvěr splacen v téže cizí měně, ve které byl sjednán, musí spotřebitel pochopit nejen z formálního a gramatického hlediska, ale i z hlediska jeho konkrétního dosahu, v tom smyslu, že běžně informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný spotřebitel může nejen zjistit, že může dojít ke znehodnocení nebo znehodnocení cizí měny, v níž byl úvěr poskytnut, ale i posoudit potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání na své finanční závazky. Vnitrostátnímu soudu přísluší provést v tomto ohledu nezbytná ověření.

K první otázce

- 52 Podstatou první otázky předkládajícího soudu, na kterou je třeba odpovědět na posledním místě, je to, zda významná nerovnováha, kterou zneužívající ujednání způsobuje mezi právy a povinnostmi smluvních stran vyplývajících ze smlouvy ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, musí být zkoumána pouze k okamžiku uzavření této smlouvy.
- 53 Soudní dvůr již v tomto ohledu rozhodl, že k posouzení, zda je třeba smluvní ujednání považovat za zneužívající, musí vnitrostátní soud zohlednit, jak uvádí článek 4 směrnice 93/13, povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a všechny okolnosti „v době uzavření smlouvy“, které provázely její uzavření (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. července 2015, Bucura, C-348/14, nezveřejněný, EU:C:2015:447, bod 48 a citovaná judikatura).
- 54 Z toho vyplývá, jak uvedl generální advokát v bodech 78, 80 a 82 svého stanoviska, že posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání musí být provedeno s ohledem na dobu uzavření dotčené smlouvy a s přihlédnutím ke všem okolnostem, jež mohly být prodávajícímu nebo poskytovateli známy

v uvedeném okamžiku a mohly mít dopad na následné plnění uvedené smlouvy, přičemž smluvní ujednání může způsobovat nerovnováhu mezi smluvními stranami, která se projeví až během plnění uvedené smlouvy.

- 55 V projednávaném případě z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že ujednání dotčené ve věci v původním řízení zahrnuté do smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně stanoví, že měsíční splátky úvěru musí být spláceny v téže cizí měně. Na základě takového ujednání tedy v případě znehodnocení národní měny v poměru k této cizí měně nese kurzové riziko spotřebitel.
- 56 V této souvislosti je na předkládajícím soudu, aby s ohledem na všechny okolnosti věci v původním řízení a s přihlédnutím zejména k odborným zkušenostem a znalostem prodávajícího nebo poskytovatele, v projednávaném případě banky, posoudil, pokud jde o možné výkyvy směnného kurzu a rizika plynoucí z uzavření smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, na prvním místě možné nedodržení požadavku poctivosti a poté existenci případné významné nerovnováhy ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13.
- 57 Pokud jde totiž o otázku, zda takové ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, způsobuje v rozporu s požadavkem poctivosti významnou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi smluvních stran, které vyplývají ze smlouvy, musí vnitrostátní soud ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s takovým ujednáním souhlasil po předchozím individuálním vyjednávání (rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, body 68 a 69).
- 58 S ohledem na výše uvedené je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání musí být provedeno s ohledem na dobu uzavření dotčené smlouvy, přičemž je třeba zohlednit všechny okolnosti, jež mohly být prodávajícímu nebo poskytovateli známy v uvedeném okamžiku a mohly mít dopad na následné plnění uvedené smlouvy. Je na předkládajícím soudu, aby s ohledem na všechny okolnosti věci v původním řízení a s přihlédnutím zejména k odborným zkušenostem a znalostem prodávajícího nebo poskytovatele, v projednávaném případě banky, zkoumal, pokud jde o možné výkyvy směnného kurzu a rizika plynoucí z uzavření smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, existenci případné nerovnováhy ve smyslu uvedeného ustanovení.

K nákladům řízení

- 59 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 4 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „hlavní předmět smlouvy“ pokrývá ve smyslu tohoto ustanovení takové smluvní ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, které bylo zahrnuto do smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, nebylo individuálně sjednáno a úvěr podle něj musí být splacen v téže cizí měně, ve které byl sjednán, jelikož toto ujednání stanoví hlavní plnění této smlouvy, které ji jako takové charakterizuje. Toto ujednání proto nemůže být považováno za zneužívající, pokud je sepsáno jasným a srozumitelným jazykem.

- 2) Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že požadavek, aby smluvní ujednání bylo sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, předpokládá, že v případě úvěrových smluv musí finanční instituce poskytnout dlužníkům dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí. Uvedený požadavek v tomto ohledu implikuje, že ujednání, podle kterého musí být úvěr splacen v téže cizí měně, ve které byl sjednán, musí spotřebitel pochopit nejen z formálního a gramatického hlediska, ale i z hlediska jeho konkrétního dosahu, v tom smyslu, že běžně informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný spotřebitel může nejen zjistit, že může dojít ke zhodnocení nebo znehodnocení cizí měny, v níž byl úvěr poskytnut, ale i posoudit potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání na své finanční závazky. Vnitrostátnímu soudu přísluší provést v tomto ohledu nezbytná ověření.
- 3) Článek 3 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání musí být provedeno s ohledem na dobu uzavření dotčené smlouvy, přičemž je třeba zohlednit všechny okolnosti, jež mohly být prodávajícímu nebo poskytovateli známy v uvedeném okamžiku a mohly mít dopad na následné plnění uvedené smlouvy. Je na předkládajícím soudu, aby s ohledem na všechny okolnosti věci v původním řízení a s přihlédnutím zejména k odborným zkušenostem a znalostem prodávajícího nebo poskytovatele, v projednávaném případě banky, zkoumal, pokud jde o možné výkyvy směnného kurzu a rizika plynoucí z uzavření smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, existenci případné nerovnováhy ve smyslu uvedeného ustanovení.

Podpisy.